

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

หลักสิทธิมนุษยชนกับการพัฒนาสังคมไทย
Human Rights and Social Development Thailand.

จัดทำโดย นางสาวราตรี ศรีสถิตย์วัฒนา

รหัส 590428

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม หลักสูตร
“หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 4
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา

เรื่อง หลักสิทธิมนุษยชนกับการพัฒนาสังคมไทย

1. สิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่ พ.ศ.2491 ในฐานะ ที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ โดยประเทศสมาชิกต่างมีเจตจำนงประการสำคัญว่า การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดสันติภาพในประเทศสมาชิก ที่ร่วมองค์กรและสังคมระหว่างประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่าง ๆ เช่น กฎบัตรสหประชาชาติ, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง, การเมือง, สังคม, เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตลอดจนกติการะหว่างประเทศที่ว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ฯลฯ เป็นต้น

2. ความเข้าใจเบื้องต้นในสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จ สำหรับประชาชนทั้งหลายและประชาชาติทั้งปวง ด้วยจุดประสงค์ที่จะให้ปัจเจกบุคคลทุกผู้ทุกนามและองค์กรของสังคมทุกหน่วย โดยการระลึกเสมอ ๆ ถึงปฏิญญานี้ พยายามสั่งสอนและให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการที่เจริญก้าวหน้าไปข้างหน้า ทั้งในและระหว่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการถือปฏิบัติต่อสิทธิเหล่านั้นสากล และได้ผลทั้งในหมู่ประชาชนของรัฐสมาชิกเอง และหมู่ประชาชนแห่งดินแดนที่อยู่ภายใต้ดูแลอาณาเขตของรัฐสมาชิกดังกล่าว

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีเสรีภาพเท่าเทียมกัน ทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิ ทุกคนได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันพี่น้อง

ข้อ 2 บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและเสรีภาพประดาที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติ หรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด

นอกจากนี้การจำแนกข้อแตกต่างโดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมืองทางตุลาณาเขต หรือทางเรื่องระหว่างประเทศของประเทศ หรือดินแดนซึ่งบุคคลสังกัดจะทำมิได้ ทั้งนี้ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกสารอยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดแห่งอธิปไตยอื่นใด

ข้อ 3 บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในเสรีธรรมและความมั่นคงแห่งร่างกาย

ข้อ 4 บุคคลใดจะถูกบังคับให้เป็นทาส หรือ อยู่ในภาวะจำยอมใดๆ มิได้การเป็นทาส และการค้าทาสจะมีไม่ได้ทุกรูปแบบ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในเบื้องต้น จะกล่าวถึงหลักการเบื้องต้นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่กล่าวไว้ในหลักการในการประกาศปฏิญญาสากล และปฏิญญาทุกข้อในข้อ 1- ข้อ 4 เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข

สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม ซึ่งความถูกต้องชอบธรรมนั้นมีที่มาจากการเคารพซึ่งกันและกัน การใช้สิทธินั้น เราใช้ได้เท่าที่ไม่ไปละเมิดในสิทธิของผู้อื่น เช่น เคารพในสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นความจำเป็นของชีวิต

สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความเท่าเทียมกันในแง่ของศักดิ์และสิทธิ เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว อายุ ศาสนา ภาษา และสถานภาพ ทางกายภาพและสุขภาพ รวมทั้งความเชื่อทางสังคม การเมือง ชาติกำเนิดเหล่านี้คือสิทธิที่มีมาแต่กำเนิด ไม่สามารถถ่ายโอนกันได้ เช่นสิทธิในร่างกาย สิทธิในชีวิต เป็นต้น

สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญในฐานะอารยธรรมโลก นับเป็นความฉลาดของมนุษย์ที่พยายามวางระบบคิดเพื่อให้คนทั้งโลกเกิดความตระหนักรู้และคิดคำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ นับแต่ขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรี ชาติกำเนิด รวมทั้งระบบสิทธิต่างๆที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม ซึ่งเป็นความชอบธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิโดยกำเนิด สิทธิตั้งแต่เกิด การให้ความสำคัญกับคำว่า ชีวิต ว่าโดยพื้นฐานแล้ว มนุษย์ และสัตว์โลกทั้งหลายล้วนต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิตด้วยกัน ทั้งนี้ นับแต่ปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ว่าด้วยอาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การดำรงเผ่าพันธุ์ การมีชีวิตรอด ฯลฯ ความต้องการขั้นพื้นฐานเหล่านี้ นับเป็นปัจจัยสำคัญกับชีวิตเป็นที่สุด และเหมือนกันทั้งมนุษย์และสัตว์ ซึ่งสิทธิดังกล่าวหากเป็นความชอบธรรมของมนุษย์ก็คือ สิทธิมนุษยชน ทั้ง มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม มนุษย์กับธรรมชาติ และแม้แต่กับสัตว์ การคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นอยู่เสมอ เหล่านี้ นับเป็นความสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่สังคมโลกต่างให้ความสำคัญ การคำนึงถึงสิทธิดังกล่าว จะถือเป็นบันไดก้าวไปสู่ความยุติธรรมทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกัน

สิทธิทางเศรษฐกิจ และสังคมในยุคการพัฒนาในบริบทของสังคมไทย เสน่ห์ จามริก (2531) เห็นว่า การพิจารณาถึงปัญหาสิทธิมนุษยชนในยุคนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย สองประเด็นสำคัญ คือ

ประการแรก สภาวะเปลี่ยนแปลงขั้นมูลฐานในทางสังคมและเศรษฐกิจ บังเกิดผลทำให้สังคมไทยผ่านพ้นจากสภาวะของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เคยกลมกลืนสมานฉันท์ มาสู่สภาวะของสังคมที่เกิดความลึกลับแตกแยกและปัญหาขัดแย้ง

ประการที่สอง หลักการทางสังคม กล่าวคือ หลักการความสัมพันธ์เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาวะเปลี่ยนแปลงได้ และเป็นปัญหาวิกฤตของการเปลี่ยนแปลงซึ่งกำลังเผชิญ หลักการทางสังคมที่เคยกำกับชีวิตความเป็นอยู่ของเรามาแต่อดีต ระบบโครงสร้างอำนาจที่มีการแบ่งแยกกันแนชัดระหว่างชนชั้นผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครอง เป็นระบบการปกครองแบบเจ้าคนนายคน ระบบการทำปกครองทำนองนี้สนองความต้องการของสังคมไทยตามสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมสมัยก่อน แต่มาถึงสมัยปัจจุบัน เศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป มีการสร้างอุตสาหกรรม การขยายตัวทางการค้า การขนส่ง การคมนาคม ฯลฯ ก่อให้เกิดชนชั้นอาชีพสาขาและกลุ่ม

ชนต่างๆ มากหลาย ปัจจัยเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นบ่อเกิดของปัญหาความขัดแย้งแตกต่าง ซึ่งนับวันจะทวีขึ้นในสังคมปัจจุบัน แต่ในขณะเดียวกัน

อำนาจ และหลักความสัมพันธ์ในสังคมไทยยังคงยึดติดอยู่กับระบบราชการเดิม โดยไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนอะไร แม้แต่ภายหลังการปฏิวัติ 2475 ระบอบเผด็จการทหารซึ่งตั้งต้นมาแต่รัฐประหารปี 2490 ใช้ความพยายามอย่างหนักแน่นที่จะขจัดและลบล้างปัญหาของการเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้ง เช่นว่านี้ด้วยกำลังอำนาจ แต่แล้วก็ล้มเหลว

สถานการณ์สิทธิที่สำคัญในบริบททางสังคมการเมืองยุคแห่งการพัฒนา ก็คือ การปฏิวัติเดือนตุลาคม 2516 เป็นขบวนการปฏิวัติที่ไม่ได้มุ่งต่อสู้เพื่อแสวงและเสวยอำนาจ แต่เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมมุ่งที่ประท้วงโจมตีหลักการปกครองและความสัมพันธ์แบบเจ้าคนนายคน "หลักการอภิสิทธิ์" ซึ่งเป็นหลักการที่ไม่สามารถตอบสนองปัญหาการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันได้ และเป็นการเรียกร้องต้องการหลักการทางสังคมใหม่ เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติ และเพื่อร่วมกันเผชิญปัญหาวิกฤตการเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งของสังคมสมัยใหม่

หลักการเช่นนี้ คือ หลักการของสิทธิเสรีภาพเป็นความหมายของการปฏิวัติทางวัฒนธรรมซึ่งสะท้อนถึงการเรียกร้องต้องการของมวลชนเพื่อให้รับรู้และรับรองฐานะความเสมอภาคทัดเทียมและสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนเป็นเรื่องเกี่ยวโยงโดยตรงต่อปัญหาปากท้อง ทุกข์สุข และศักดิ์ศรีของมหาชนส่วนใหญ่ (เสน่ห์ จามริก, 2531)

นอกจากนี้ รัฐบาลได้ออกกฎหมายเพื่อลดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน และยังได้สมคบกับกลุ่มธุรกิจและบริษัทข้ามชาติปล้นชิงทรัพยากรของชาติ สิทธิอำนาจนิยมได้ถูกเชิดชูขึ้นเป็นอุดมการณ์อันสูงสุดแห่งชาติ ด้วยการเพิกถอนเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ซึ่งรัฐอ้างว่าเป็นเพียงความคิดต่างชาติ ไม่สอดคล้องกับศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี แต่กลับสร้างทฤษฎีเทียมของระบบคุณค่าแบบเอเชียขึ้นใหม่ชาวไทยเริ่มต้นตัวและตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสิทธิ และเสรีภาพ ความเชื่อมโยงระหว่างความยากจนกับการไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมือง คำนึงถึงการเคารพในสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ว่าเป็นรากฐานของสังคมซึ่งมีความเป็นมนุษย์ ความเชื่อที่ว่า มนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกันจึงมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี อันเป็นหลักการที่ตั้งอยู่บนสิทธิที่จะตัดสินชะตาชีวิตของตนเอง โดยการมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินนโยบายต่างๆ อีกทั้งในปัจจุบันรัฐและภาคธุรกิจเอกชนได้รุกเข้าไปในชนบทอย่างกว้างขวาง นับแต่ในทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมา ซึ่งก่อให้เกิดการรุกรานวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนไทยอย่างกว้างขวาง ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีมิติดังกล่าวเป็นปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ กล่าวคือ สิทธิในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และเสรีภาพทางความเชื่อซึ่งเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

แนวคิดสิทธิส่วนบุคคลถูกทำลายจากกลุ่มนักคิดในสายทุนนิยมว่า การเชิดชูสิทธิส่วนบุคคลสูงสุดอยู่เหนือสังคมดังกล่าว เป็นการลดทอนภาพอันสลับซับซ้อนของสังคม ที่มนุษย์จะมีสิทธิ อ้างสิทธิว่าตนเองเป็นใคร มีผลประโยชน์ คุณค่า ที่คนอื่นควรเคารพอย่างไรได้ นั้น ก็ต่อเมื่อได้รับการยอมรับจากสังคม เพราะสิทธิเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้อ้างสิทธิกับสังคม สิทธิจึงไม่สามารถดำรงอยู่ในสุญญากาศได้ ซึ่งการเชิดชูสิทธิปัจเจกเหนือสังคมจะเป็นที่มาของความเสื่อมทรามทางศีลธรรม การขาด

ความรับผิดชอบต่อกัน โดยเฉพาะการเน้นถึงสิทธิปัจเจกเหนือทรัพย์สิน (private property) ได้เป็นที่มาของการแย่งยึดทรัพยากรของส่วนรวมไป จนเป็นที่มาของปัญหาการทุจริตทางชนชั้น เพื่อการสะสมทุนของนายทุน และการทำลายความเป็นชุมชนอันเป็นพื้นฐานของสิทธิบุคคลนั่นเอง ความรุนแรงของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในปัจจุบันได้เคลื่อนตัวมาที่ระบบของรัฐ และกลไกทุนนิยมที่เป็นตัวการในการเก็บกดปิดกั้นเสรีภาพการพัฒนาสังคมของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระแสทุนนิยมเสรี ที่รัฐ และทุนเข้าแย่งชิงทรัพยากรของประชาชน และทำลายระบบความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรมที่รองรับค้ำประกันสิทธิประชาชนอยู่ ทำให้ระบบทางสังคมล่มสลาย ปัจเจกชนเกิดความแปลกแยกในสังคม และไร้ความสามารถในการจัดการปัญหาของตนเอง หรือ ที่นักคิดด้านประชาสังคม โรเบิร์ต พูทน์ม กล่าวถึง การหายไปของปริมณฑลสาธารณะ หรือ ทุนทางสังคม ในหนังสือชื่อว่า "Turning in, turning out: The strange disappearance of social capital in America" ในปี 1995 ทำให้เกิดความเป็นปัจเจกชน

สุดขีดที่ต้องพึ่งระบบรัฐ หรือ ทุนเข้ามาแก้ปัญหาซึ่งก็จะยิ่งนำไปสู่การเสริมสร้างอำนาจ หรือ สิทธิให้แก่อำนาจ และทุนเป็นการลดทอนสิทธิมนุษยชนด้วยซ้ำไป

การสร้างระบบคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจากพลังทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยเฉพาะพลังที่เกิดจากกลุ่ม หรือ ชุมชนที่จะช่วยต่อต้านอำนาจจากภายนอกอยู่ได้อีกประการก็ คือ ประชาชนในสังคมไทยที่ยังมีความเป็นชุมชนได้อาศัยฐานทรัพยากรร่วมของชุมชน และความสัมพันธ์ทางสังคมในการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิต ทรัพย์สิน และศักดิ์ศรีของตนเอง และสังคมไทยร่วมกัน เมื่อรักษารฐานทรัพยากร และวัฒนธรรมที่สังคมไทยพึ่งพาถูกทำลายจากนโยบายรัฐ และทุน จึงเกิดผลกระทบต่อความอยู่รอดของปัจเจกบุคคลในสังคมไทย

ดังนั้น ขบวนการผลักดันสิทธิของประชาชนจึงเกิดขึ้นในฐานะการต่อสู้กับอำนาจรัฐและทุนที่จะมาละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือ ปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างประชาชนกับรัฐ และทุน โดยอาศัยฐานสังคมไทยเป็นกำลังสำคัญหาใช้การชูสิทธิชุมชนเพื่อครอบงำสิทธิปัจเจกดังที่เป็นโจทย์ในยุคก่อน

อย่างไรก็ตามได้มีความพยายามเชื่อมประสานแนวคิดทั้ง 2 ว่าแท้ที่จริงหาใช่คู่ขัดแย้งตรงข้ามกันไม่ แต่น่าจะเป็นส่วนหนุนเสริมซึ่งกัน ดังเช่น รุสโซ มาจนถึง Durkheim และนักคิดรุ่นหลังๆ ที่อธิบายว่าจุดอ่อนของสายปัจเจกนิยมไม่ได้ให้คำตอบเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีส่วนร่วม และเท่าเทียม โดยเฉพาะต่อระบบคุณค่าของสังคมที่เป็นจิตสำนึกร่วมกัน แต่สายชุมชนนิยมเองก็ไม่ชัดเจนในเรื่องความแตกต่างหลากหลายของสังคมที่มีทั้งความขัดแย้งหาใช่เป็นเอกภาพหนึ่งเดียว

การอธิบายสิทธิของปัจเจกที่ถูกรองรับโดยสังคม และกฎกติกาของสังคมด้วย รุสโซ ยังอธิบายถึงหลักการเรื่องสิทธิในทรัพย์สิน อันเป็นข้อโต้แย้งสำคัญของ 2 ฝ่าย โดยเขาให้ความสำคัญต่อสมบัติสาธารณะ (Common goods) ที่สังคมร่วมจัดการว่ามีความสำคัญต่อสิทธิ หาใช้การเหมาสรู่ว่าเป็นการประกอบรวมของสิทธิส่วนบุคคลไม่ (Cladis,1992)

ในปัจจุบัน กระแสสังคมนิยมที่พยายามอธิบายถึงสิทธิของสังคมไทย เริ่มมีบทบาทสำคัญในการขยายพื้นที่ทางสังคมมากยิ่งขึ้นก็ชี้ให้เห็นถึงสิทธิทางสังคม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม

และต่อมาได้ขยายมิติสู่สิทธิเชิงซ้อน ที่อธิบายการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และรัฐ บนพื้นฐานความหลากหลาย ความเท่าเทียม การมีส่วนร่วมของประชาชน จนในปัจจุบันกระแสแนวคิดเรื่องสิทธิชุมชนได้ขยายขอบข่ายการอธิบายออกไป

ในสวนประเทศไทยเองในช่วงไม่ถึง 10 ปีที่ผ่านมา โดยก่อนหน้านั้น จะเป็นการศึกษาเรื่องสิทธิ ชวนา สิทธิเกษตรกร ที่วิเคราะห์ถึงกระบวนการชุดรีด และการเคลื่อนไหวของชนชั้นเริ่มต้นจากประเด็น เรื่องสิทธิต่อทรัพยากร มีการวิเคราะห์ถึงปัญหาในเชิงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่ระบบรัฐ และทุนนิยมเองเข้าแย่งชิงทรัพยากรอันเป็นฐานชีวิตของสังคมไทยอันเป็นความร่วมมือระหว่างนัก มานุษยวิทยา และนักเศรษฐศาสตร์ ระบบกฎหมาย อำนาจ ผลประโยชน์ของรัฐ และทุน เป็นตัวผลักดัน ให้สังคมไทยมีการพัฒนาขึ้นในด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งต่อมาถึงยุคแย่งชิงทรัพยากร สังคมไทยกลับถูกผลัก ออกไปสู่ชายขอบ ถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมจัดการ และถูกกดดันให้อพยพออกเมืองไปสู่ชนบท

สิทธิมนุษยชนในสังคมได้กลายเป็นยุทธศาสตร์ใหญ่ของขบวนการประชาชน โดยเฉพาะสิทธิต่อ การดำรงชีพ อันเป็นสิ่งที่ถูกละเมิดจากรัฐ และทุนนิยม อันเป็นสาเหตุหลักของการเดินขบวนประท้วง หลายกรณีไม่ใช่เป็นเรื่องสิทธิที่อยู่อาศัย ต่อวิถีชีวิต เป็นต้น การพัฒนาเรื่องสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย จึงถูกใช้เพื่อปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคม โดยเฉพาะการผลักดันให้รัฐปรับนโยบายที่เป็นการจัด ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิก ซึ่งความเป็นสังคมก็ไม่จำเป็นต้องเป็นสังคมในเชิงกายภาพที่ ร่วมกัน แต่อาจเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในรูปแบบใหม่ๆ เสมอ โดยมีเกณฑ์สำคัญ คือ สมาชิกนิยามตนเองว่าเป็นหนึ่งในสังคมนั้น และสังคมก็รับรู้ว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมดังกล่าวเช่นกัน

ดังนั้น หลักสิทธิมนุษยชนในการพัฒนาสังคมไทย จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ ชัดแย้ง เพื่อใช้ในการจัดความสัมพันธ์ทั้งการจำแนกอัตลักษณ์ระหว่างคนใน และคนนอก การกำหนด เกณฑ์คุณค่าร่วมของการพัฒนาสังคมที่สมาชิกในสังคมยึดถือปฏิบัติ อีกทั้งเคลื่อนไหวผลักดันให้สังคม และรัฐยอมรับ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่รับรองอัตลักษณ์ ความชอบธรรม เกณฑ์คุณค่าที่สังคมนั้นๆ ยึดถือ หรือเท่ากับเป็นการปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจจากที่ละเมิด เพิกเฉยสิทธิ หันมารับรองสิทธิชุมชน

ในรูปการณ์ความสัมพันธ์ที่หลากหลายของสังคม จึงไม่สามารถถามหาหน่วยของสิทธิชุมชน เช่น วิธีคิดแบบสิทธิปัจเจกได้ เช่นเดียวกับสิทธิสตรี สิทธิเด็ก สิทธิคนพิการ อันเป็นสิทธิที่ได้รับการยอมรับ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ก็ไม่สามารถหาหน่วยของสิทธิได้เช่นกัน อีกทั้งในทางทฤษฎีสิทธิ เช่น ทฤษฎีเชิงธรรมชาติ ทฤษฎีประวัติศาสตร์ ต่างก็ยอมรับสิทธิว่าไม่จำเป็นต้องรองรับด้วยกฎหมาย เพราะ สิทธิเป็นกระบวนการทางสังคม และวัฒนธรรมที่กำเนิดจากความขัดแย้งที่กระทบต่อความเป็นมนุษย์ และการดำรงอยู่ของชุมชน ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ปัญหาการละเมิดสิทธิทวีความซับซ้อน หลายครั้งที่ นโยบาย และกฎหมายเป็นตัวการละเมิดสิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชนเสียเอง ดังนั้น การกล่าวอ้างการยอมรับ จากกฎหมายที่มีอยู่เดิมที่มาจากฐานคิดสิทธิรัฐและปัจเจกจึงไม่สอดคล้องกับสภาพแห่งสิทธิเสรีภาพที่เป็น พลวัต

จากความเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิในระดับขบวนการทางสังคมเพื่อปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจดังที่ กล่าวมาแล้ว แนวคิดเรื่องสิทธิในทรัพย์สิน และการดำรงชีวิตเป็นประเด็นรูปธรรมที่สำคัญประการหนึ่ง

ของเรื่องสิทธิมนุษยชน เนื่องจากเป็นฐานสำคัญต่อการที่มนุษย์ และสังคมจะดำรงความอยู่รอด และพัฒนาตนเองได้ ก็คือ ดังเช่น กระแสถกเถียงระหว่างแนวปัจเจกนิยม (Individualism) เสรีนิยม (Liberalism) และสังคมนิยม (Communitarian) ต่างก็ให้ความสำคัญต่อหลักสิทธิเสรีภาพของการพัฒนาสังคมไทย ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญว่าสถานะของสิทธิเสรีภาพของสังคมไทยจะดำรงอยู่หรือไม่อย่างไร

ในความคิดเรื่องสิทธิในทรัพย์สินของคนทั่วไป จะมองว่าเป็นสิทธิปัจเจกต่อทรัพย์สินสมบูรณ์แบบที่จะสามารถกีดกันสิทธิผู้อื่นได้ หรือเป็นตัวสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อสิ่งของแต่แท้ที่จริงแล้วความคิดดังกล่าวเกิดขึ้นมาในช่วงหลังศตวรรษที่ 17 ที่ต่อมาเป็นรากฐานสิทธิในระบบทุนนิยมที่ถ่ายโอนสิทธิได้แต่ต่อมาได้มีการโต้แย้งแนวคิดดังกล่าว ว่าแท้ที่จริงสิทธิมนุษยชนเป็นการจัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลและสังคมหาใช่ตัวระหว่างบุคคลกับสิ่งของ ดังที่ Rose (1994) ว่าทรัพย์สิน ไม่ต่างอะไรจากการเล่าเรื่องที่บอกเราว่า เราควรจะทำอะไร ทำอย่างไร และเราคือใคร เรื่องเล่าจะช่วยโน้มน้าว จูงใจให้เรามีจินตนาการและประสบการณ์ร่วมอันจะนำเราไปสู่ชุมชนศีลธรรม ที่ยอมรับและเคารพข้ออ้างของสิทธิในทรัพย์สินนั้น ซึ่งสิทธิของปัจเจก และสิทธิรัฐได้ถูกสถาปนา และผลิตซ้ำผ่านระบบกฎหมาย เศรษฐกิจในกระแสนิยมที่สร้างความชอบธรรม หรือ การยอมรับต่อสิทธิดังกล่าวปัญหาเรื่องของสิทธิมนุษยชนกับการพัฒนาสังคมไทยว่าอย่างไรสำคัญกว่ากัน โดยฝ่ายรัฐมองว่าหากมีสิทธิมนุษยชนมากเท่าใดก็ย่อมที่จะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติมากขึ้นเท่านั้น จึงมีความพยายามที่จะออกมาตรการต่างซึ่งรวมถึงกฎหมายที่มีบทบัญญัติละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่เสมอ ซึ่งความเข้าใจดังว่านั่นแท้ที่จริงแล้วหาเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องไม่ ซึ่งหลักสิทธิมนุษยชน คือ สิทธิประจำตัวของมนุษย์ทุกคน ที่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นมนุษย์ ซึ่งทำให้คนๆ นั้นมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความเหมาะสมแก่ความเป็นมนุษย์ และสามารถมีการพัฒนาตนเองได้ ที่ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นมนุษย์ก็เพื่อทำให้คนๆ นั้นมีชีวิตอยู่รอด และมีพัฒนาการโดยสิทธิมนุษยชนมี 2 ระดับ

ระดับแรก เป็นสิทธิที่ติดตัวทุกคนตั้งแต่เกิด ไม่สามารถถ่ายโอนให้กันได้ อยู่เหนือกฎหมายและอำนาจใดๆ ของรัฐทุกรัฐ สิทธิเหล่านี้ได้แก่ สิทธิในชีวิต ห้ามฆ่า หรือ ทำร้ายชีวิต ห้ามการค้ามนุษย์ ห้ามการทรมานอย่างโหดร้ายทารุณ คนทุกคนมีสิทธิในความเชื่อ มโนธรรมหรือสิทธิทางศาสนา ทางการเมือง มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และ แสดงออก หรือ การสื่อความหมายโดยวิธีอื่นใด สิทธิมนุษยชนเหล่านี้ไม่ต้องมีกฎหมายรับรอง สิทธิเหล่านี้ดำรงอยู่อย่างน้อยก็คือมโนธรรมสำนึกในบาปบุญคุณโทษที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคน เช่น หากแม้ว่าจะมีหรือไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการฆ่าคนเป็นความผิดตามกฎหมายก็ตาม แต่คนทุกคนย่อมมีสำนึกรู้ได้เองว่า การฆ่าคนย่อมเป็นสิ่งต้องห้ามหรือเป็นบาปทางศาสนา เป็นต้น

ระดับที่สอง เป็นสิทธิที่ต้องได้รับการรับรองในรูปแบบของกฎหมาย หรือ ต้องได้รับการคุ้มครองโดยรัฐ ได้แก่ การได้รับสัญชาติ การมีงานทำ การได้รับการคุ้มครองแรงงาน ความเสมอภาคของหญิงชาย สิทธิของเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกันการว่างงาน การได้รับการบริการทางสาธารณสุข การสามารถแสดงทางวัฒนธรรมอย่างอิสระ สามารถได้รับความเพลิดเพลินจากศิลปวัฒนธรรมในกลุ่มของตน เป็นต้น

สิทธิมนุษยชนระดับที่สองนี้ต้องเขียนรับรองไว้ในกฎหมาย หรือ รัฐธรรมนูญ หรือ นโยบายพื้นฐานของรัฐแต่ละประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันว่าคนทุกคนที่อยู่ในรัฐนั้นจะได้รับความคุ้มครองชีวิตความเป็นอยู่ให้มีความเหมาะสมแก่การเป็นมนุษย์ เราสามารถจำแนกสิทธิมนุษยชนได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

1) สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิในชีวิต และร่างกาย เสรีภาพ และความมั่นคงในชีวิต ไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า สิทธิในความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการจับกุมหรือคุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาในศาลอย่างยุติธรรมโดยผู้พิพากษาที่มีอิสระ สิทธิในการได้รับสัญชาติ เสรีภาพในศาสนิกชนในการเชื่อถือ และปฏิบัติตามความเชื่อถือของตน ฯลฯ

2) สิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการเลือกวิถีชีวิตของตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึง การการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการแสดงออก สิทธิในมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์สาธารณะ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม สิทธิในการเลือกตั้งอย่างเสรี ฯลฯ

3) สิทธิทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สิทธิการมีงานทำ ได้เลือกงานอย่างอิสระ และได้รับค่าจ้างอย่างเป็นธรรม สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน การได้รับอาหารที่เพียงพอแก่การยังชีพ ฯลฯ

4) สิทธิทางสังคม ได้แก่ สิทธิการได้รับการศึกษา สิทธิการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ แม่ และเด็กต้องได้รับการดูแล ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ ได้รับความมั่นคงทางสังคม มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครอง และสร้างครอบครัว ฯลฯ

5) สิทธิทางวัฒนธรรม ได้แก่ การมีเสรีภาพในการใช้ภาษา หรือ สื่อความหมายในภาษาท้องถิ่นของตน มีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตน การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การพักผ่อนหย่อนใจทางศิลปวัฒนธรรม และการบันเทิงได้โดยไม่มีใครมาบีบบังคับ

จึงจะเห็นได้ว่า สิทธิตามกฎหมายทุกอย่างไม่ใช่เรื่องสิทธิมนุษยชน มีสิทธิบางอย่างเท่านั้นถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชน และสิทธิที่เป็นสิทธิมนุษยชนนั้น ถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์ เช่น การฆ่าหรือทำร้ายกัน แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่า การทำร้าย หรือ การฆ่าเป็นความผิด คนทุกคนก็รู้แก่ใจว่าการฆ่าเป็นความผิด แต่การที่คนในชาติไม่ได้รับอาหารที่เพียงพอแก่การยังชีพ ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง คือ สิทธิทางเศรษฐกิจ ที่รัฐบาลมีหน้าที่ต้องจัดการให้คนในชาติได้รับอาหารเพียงพอแก่การมีชีวิตอยู่รอด

ฉะนั้น หลักสิทธิมนุษยชนในการพัฒนาสังคมไทย จึงเป็นของคนไทยทุกคนไม่จำเพาะตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติเท่านั้น เพราะไม่มีส่วนใดเลยของสิทธิมนุษยชนที่จะไปกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติตามที่ภาครัฐ หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐหวั่นเกรงจนต้องออกมาตรการ หรือ กฎหมายความมั่นคงรวมถึงกฎอัยการศึกที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้อย่างมากมายมหาศาลแทบจะไม่มีขีดจำกัด ซึ่งแทนที่จะช่วยแก้ปัญหาความมั่นคงกลับทำให้ปัญหาลุกลามใหญ่โตตั้งเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นปัญหาภาคใต้ หรือ ปัญหาในภูมิภาคอื่น

ในการทำงานกลับกันยิ่งประเทศไทยมีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมากขึ้นเท่าใด ประชาชนยิ่งดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุข เมื่อมีสันติสุขประชาชนย่อมมีเวลาทำมาหากิน ความมั่นคงของชาติซึ่งไม่จำเพาะแต่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางการเมือง และที่สำคัญก็คือความมั่นคงทางทหารเอง ก็ย่อมมีความมั่นคงควบคู่กันไปกับสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้นไป ตัวอย่างปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ดังตัวอย่างดังนี้

ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชน

ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมาเป็นเวลานานและมีแนวโน้มขยายความรุนแรงกว้างขวางขึ้น การละเมิดสิทธิเด็กจะเกิดขึ้นในรูปแบบที่แตกต่างกันไป โดยสามารถจำแนกกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ถูกละเมิดสิทธิไว้ได้พอสังเขป ดังนี้

1. เด็กที่ไม่ได้รับการบริการขั้นพื้นฐานด้านต่างๆ จากรัฐ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาด้านสาธารณสุข ประโคม เป็นต้น ได้แก่ เด็กพิการ เด็กที่มีปัญหาเรื่องการเรียนรู้ เด็กกำพร้า เด็กที่บิดามารดาต้องโทษจำคุก
2. เด็กที่ถูกปล่อยปละเลยไม่ได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว จนทำให้เด็กอยู่ในสภาวะเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านสติปัญญา และพัฒนาการทางด้านอารมณ์จิตใจ
3. เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ ถูกทำทารุณหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศจากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลภายนอก เช่น เด็กที่ถูกใช้แรงงานอย่างหนัก ถูกนายจ้างทุบตีทำร้าย ถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นต้น

แนวทางแก้ไขปัญหา

1. การทำงานด้านสิทธิเด็กจะต้องอาศัยการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชน จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างจริงจัง
2. ภาครัฐควรมีนโยบายในการเผยแพร่ข้อมูลความรู้และจัดกิจกรรมด้านสิทธิเด็กแก่สังคมและสาธารณชน เพื่อสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก โดยเน้นการให้ข้อมูลที่เป็นจริงและวิธีการแก้ไขปัญหาคู่กัน
3. ภาครัฐควรสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทในการพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชนที่ถูกละเมิดสิทธิ เช่น มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิเด็ก มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ กลุ่มการป้องกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก กลุ่มยุวชนสร้างสรรค์ กลุ่มอาสาพัฒนาเด็ก ให้มากยิ่งขึ้น เพราะองค์กรเหล่านี้เป็นกลไกหนึ่งในการที่จะช่วยบรรเทาปัญหา
4. ภาคเอกชนและสื่อมวลชนควรให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนให้มากยิ่งขึ้น และช่วยประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็ก เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสัมพันธ์ของปัญหาที่เกิดขึ้น

5. ผู้ปกครองควรดูแลบุตรหลานของตนเองอย่างใกล้ชิด โดยจะต้องระมัดระวังไม่ให้เด็กเข้าไปในสถานที่เสี่ยงอันตราย พยายามมิให้เด็กออกนอกบ้านในเวลากลางคืน เว้นแต่มีเหตุจำเป็น

6. ผู้ปกครองจะต้องจัดให้เด็กได้รับการพัฒนาทางด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสติปัญญาและความสามารถของตน เช่น การสนับสนุนให้บุตรหลานเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้เด็กได้พัฒนาจิตใจและเรียนรู้สังคมผ่านการทำกิจกรรมเหล่านั้น

ปัญหาการละเมิดสิทธิสตรี

การละเมิดสิทธิสตรีในประเทศโดยส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมซึ่งสามารถแยกออกได้ 2 ประเด็น ได้แก่ การกระทำรุนแรงทางกายภาพ เช่น สามีทำร้ายร่างกายภรรยา สามีบังคับขืนใจทางเพศภรรยา เป็นต้น หรือแรงงานหญิงถูกเลือกปฏิบัติจากนายจ้าง เช่น ถูกเอาเปรียบในเรื่องของค่าจ้างและการเลื่อนตำแหน่ง แรงงานหญิงที่เป็นแรงงานข้ามชาติถูกกดขี่ ไม่ได้รับสวัสดิการต่างๆ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อสตรี ได้แก่ ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิทางเพศของทั้งหญิงและชาย ความไม่รู้กฎหมาย หรือแม้กระทั่งการตีความกฎหมายที่ก่อให้เกิดช่องว่างในการเอาเปรียบทางเพศ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

ปัญหาที่เกิดกับสตรีในสังคมไทยส่วนใหญ่สะท้อนเห็นถึงสภาพและความคิดของคนในสังคมไทยที่ยังคงมีความคิดว่าผู้ชายเป็นใหญ่ ซึ่งครอบงำสังคมไทยมาโดยตลอด แม้ว่าในปัจจุบันสภาพปัญหาอาจดูเหมือนรุนแรงน้อยลง และมีโครงสร้างทางกฎหมายยอมรับในความเท่าเทียมกันของหญิงและชายเป็นหลักการพื้นฐานทางสังคม ตลอดจนมีการเปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในพื้นที่สาธารณะ เช่น ในองค์กรทางการเมืองระดับต่างๆ มากขึ้นก็ตาม แต่ปัญหาและความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อสตรีก็ยังคงปรากฏให้เห็นมาโดยตลอด

ฉะนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุด คือ การกระตุ้นให้คนในสังคมเรียนรู้หลักสิทธิมนุษยชนและเคารพในศักดิ์ศรีของสตรี ตระหนักถึงความซับซ้อนและความละเอียดอ่อนของผู้หญิง ตระหนักถึงความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในด้านการทำงาน ค่าจ้าง การประกันสังคม การตัดสินใจมีบุตร สิทธิในการพัฒนาทั้งการศึกษาและสันติภาพ รวมทั้งได้รับความเท่าเทียมในทางการเมือง และได้รับการพิจารณาในการปฏิบัติหน้าที่ราชการในทุกๆ ระดับ

นอกจากนี้ ภาครัฐควรมีนโยบายหรือมาตรการพิเศษที่จะช่วยเอื้อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิสตรีอย่างจริงจัง เช่น การจัดตั้งหน่วยงาน หรือองค์กรที่ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิสตรีและป้องกันการละเมิดสิทธิขึ้นมาโดยเฉพาะ เป็นต้น

ปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานข้ามชาติ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้ากว่าประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศจึงทำให้ประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านบางส่วน เช่น สหภาพพม่า ราชอาณาจักรกัมพูชา พยายามเดินทางเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทย ทั้งที่เข้ามาอย่างถูกกฎหมายและลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย

โดยอาชีพส่วนใหญ่ที่แรงงานเหล่านี้เข้ามาทำ คือ งานประมงทะเล งานเกี่ยวเนื่องกับการประมง (ทำงานในโรงงานผลิตอาหารทะเลแช่แข็ง อาทิ แกะกุ้ง ลอกหนังปลาหมึก) ทำงานในโรงงานปลาป่นที่ใช้เป็นทาร์สตัว ทำงานในโรงงานน้ำปลา ทำงานในโรงงานอาหารทะเลตากแห้ง ทำงานเกษตร เช่น กรีดยาง ในสวนยาง งานก่อสร้าง งานบริการ เป็นต้น

ชาวต่างชาติบางส่วนที่ลักลอบเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายก็ได้สร้างปัญหาต่อความมั่นคงของสังคมโดยรวมและประเทศชาติ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโรคระบาด เป็นต้น ชาวต่างชาติบางส่วนที่ลักลอบเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายก็ได้สร้างปัญหาต่อความมั่นคงของสังคมโดยรวมและประเทศชาติ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโรคระบาด เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศไทยปลายทางรับแรงงานต่างชาติเหล่านี้เข้ามาทำงานจึงพยายามควบคุมแรงงานดังกล่าวให้มีจำนวนจำกัด เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยได้กำหนดยุทธศาสตร์บริหารจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2547 คือให้นายจ้างนำแรงงานที่ลักลอบเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายมาจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้เข้าสู่ระบบการจ้างแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย

รวมทั้งขอความร่วมมือจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติให้ช่วยกดดันประเทศมหาอำนาจหรือประเทศที่ร่ำรวยกว่าประเทศไทยให้ช่วยรับแรงงานเหล่านี้เข้าไปอยู่ในประเทศ แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ยังผลให้ประเทศไทยต้องรับภาระดูแลชาวต่างชาติดังกล่าวมากขึ้นทุกปี และยังคงต้องนำประมาณของประเทศอีกจำนวนมากดูแลแรงงานเหล่านี้ นอกจากนี้ การที่ประเทศไทยต้องรับภาระดูแลชาวต่างชาติเหล่านี้ ยังส่งผลให้อัตราประชากรเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จนนำไปสู่ปัญหาชุมชนแออัดเพิ่มมากขึ้นในเขตเมืองหลวงและเขตอุตสาหกรรมตามพื้นที่ต่างๆ

แนวทางแก้ไขปัญหา

1.นโยบายการจดทะเบียนแรงงานต่างชาติควรจะมีการเปิดโอกาสให้จดทะเบียนได้ตลอดทั้งปี เพื่อสอดรับการหมุนเวียนแรงงานตามความต้องการแรงงานในตลาด

2.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการจัดหางานควรทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการจ้างงานระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง โดยให้แรงงานมาขึ้นทะเบียนโดยตรงกับสำนักงานจัดหางาน และให้นายจ้างทำสัญญาจ้างกับลูกจ้าง เพราะการที่ให้นายจ้างพาลูกจ้างมาจดทะเบียนนั้นเป็นช่องว่างให้นายจ้างหลีกเลี่ยงที่จะจดทะเบียนได้ง่ายและจะทำให้แรงงานกลายเป็นเพียงทรัพย์สินของนายจ้างเท่านั้น รวมทั้งการจัดทำเอกสาร

หรือสื่อต่างๆ ควรมีภาษาของแรงงานต่างชาติเหล่านี้ด้วย เพื่อให้แรงงานเหล่านี้เข้าใจขั้นตอนการจดทะเบียน เพื่อขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องครบถ้วน

3.ภาครัฐจะต้องมีการจัดทำกลไกการคุ้มครองสิทธิแรงงานตามกฎหมายที่แรงงานสามารถเข้าถึงได้จริง เช่น มีมาตรการลงโทษที่ชัดเจนในกรณีที่นายจ้างยึดบัตรประจำตัวของแรงงานต่างชาติไว้ เป็นต้น

4.สร้างการมีส่วนร่วมของแรงงานหลายฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจะต้องมีตัวแทนของแรงงานไทย และแรงงานต่างชาติในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแรงงานต่างชาติในทุกระดับ เพื่อให้นโยบายมีมุมมองที่หลากหลายและสอดคล้องกับความเป็นจริงที่สุด

การแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาตินั้นต้องใช้เวลาและความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศต้นทางของแรงงานเหล่านั้น ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องส่งเสริมให้ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านั้นมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อจะได้ไม่เข้ามาหางานทำในประเทศไทยถือเป็นการป้องกันการลักลอบเข้ามาเป็นแรงงานผิดกฎหมายได้ดีที่สุด และอาจทำให้ปัญหาแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายในประเทศไทยลดน้อยลงได้

ปัญหาการละเมิดสิทธิด้านการค้ามนุษย์กลุ่มแรงงานการประมง

EU ได้ให้ “ใบเหลือง” กับไทยจากปัญหา IUU Fishing หลังจากที่ก่อนหน้านี้ไทยถูกปรับลดอันดับไปอยู่ใน Tier 3 จากรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (US’s Trafficking in Persons Report: TIP Report) ของสหรัฐฯ เมื่อเดือนมิถุนายน 2014 โดยการให้ใบเหลือง หรือประกาศเตือนอย่างเป็นทางการของ EU ในครั้งนี้ มีความแตกต่างจากการลดอันดับใน TIP Report ของสหรัฐฯ เนื่องจาก TIP Report เป็นเครื่องมือทางการทูตที่ใช้ผลักดันให้รัฐบาลของประเทศต่างๆ แก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ แต่ไม่มีมาตรการตอบโต้ทางการค้า (trade sanction) ใดๆ ในขณะที่กฎระเบียบ IUU ของ EU ได้แก่ การป้องกัน ยับยั้งและจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated fishing) ความหมายของคำว่า การทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing) องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ให้นิยามของคำว่า การทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated Fishing) ไว้ โดยสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

1. การทำประมงที่ผิดกฎหมาย (Illegal fishing) หมายถึง

1.1 การทำประมงโดยเรือของรัฐชายฝั่ง หรือรัฐเจ้าของแหล่งทำการประมงเอง หรือโดยเรือต่างชาติในเขตอำนาจของรัฐใด ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือขัดต่อกฎหมาย หรือระเบียบของรัฐเจ้าของแหล่งประมง หรือ

1.2 การทำประมงโดยเรือของประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกขององค์กรจัดการประมงระดับภูมิภาค (Regional Fisheries Management Organization: RFMO) แต่ขัดต่อมาตรการอนุรักษ์และการจัดการตามมติขององค์กรจัดการประมงระดับภูมิภาค (RFMO) ซึ่งประเทศนั้นมีข้อผูกพัน หรือขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง หรือ

1.3 การทำประมงที่ฝ่าฝืนกฎหมายของประเทศหรือข้อผูกพันระหว่างประเทศ โดยครอบคลุมถึงการกระทำของรัฐที่ให้ความร่วมมือกับองค์กรจัดการประมงระดับภูมิภาค (RFMO) ที่เกี่ยวข้อง

2. การทำประมงโดยขาดการรายงาน (Unreported fishing) หมายถึง

2.1 การทำประมงโดยไม่ได้แจ้ง หรือไม่รายงาน หรือรายงานเท็จต่อหน่วยงานของรัฐ อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายและระเบียบของรัฐนั้น หรือ

2.2 การทำประมงในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์กรจัดการประมงระดับภูมิภาค (RFMO) โดยไม่แจ้ง หรือไม่รายงาน หรือรายงานข้อมูลเท็จ อันเป็นการขัดต่อวิธีปฏิบัติขององค์กรจัดการประมงระดับภูมิภาค (RFMO) นั้น

3. การทำประมงที่ไร้การควบคุม (Unregulated fishing) หมายถึง

3.1 การเข้าทำประมงในเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์ขององค์กรจัดการประมงระดับภูมิภาค (RFMO) โดยเรือที่ไม่แสดงสัญชาติ (ไม่ชักธง) หรือเรือชักธงของชาติใด ๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกขององค์กรจัดการประมงระดับภูมิภาค (RFMO) หรือการทำประมงในลักษณะที่ไม่สอดคล้อง หรือฝ่าฝืนมาตรการอนุรักษ์และการจัดการขององค์กรบริหารจัดการทรัพยากรระดับภูมิภาค (RFMO) นั้น หรือ

3.2 การเข้าทำประมงในพื้นที่ หรือจับสัตว์น้ำประเภทที่ยังไม่มีมาตรการอนุรักษ์หรือมาตรการในการจัดการรองรับ และการทำกิจกรรมการประมงในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับความรับผิดชอบของรัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งมีชีวิตทางทะเล ตามข้อผูกพันภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ EU มองว่าประเทศไทยไม่ได้แสดงถึงความพยายามอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมต่อการจัดการปัญหาดังกล่าวอย่างเพียงพอ จึงให้ใบเหลืองแก่ไทยเพื่อเป็นการเตือนอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนเมษายน 2015 ที่ผ่านมา ผลที่ตามมาคือ ไทยจะมีเวลา 6 เดือนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกคว่ำบาตรการนำเข้าอาหารทะเลจาก EU โดยจะมีการตรวจสอบและประเมินความคืบหน้าของปัญหาดังกล่าวนี้อีกครั้งในเดือนตุลาคม 2015 EU ยังคงสถานะ “ใบเหลือง” แก่ประเทศไทย และคาดว่าในช่วงปลายปี 2016 โดยไม่ลดอันดับเป็น “ใบแดง” จนนำไปสู่การระงับนำเข้าสินค้าประมงจากไทย ซึ่งสอดคล้องกับสหรัฐฯ ที่ได้ปรับอันดับไทยขึ้นเป็นประเทศกลุ่มที่ 2 (เฝ้าระวัง) จากรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons Report 2016 : TIP Report) จากกลุ่มที่ 3 นับเป็นข่าวดีต่อการส่งออกอาหารทะเลของไทยไปยังตลาดสหรัฐฯ ขึ้นก่อนหน้านี้ สะท้อนความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาและดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ รวมถึงเปิดโอกาสให้ทุกหน่วยงานและธุรกิจที่เกี่ยวข้องร่วมแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกต่ออาหารทะเลส่งออกในด้านภาพลักษณ์สินค้าที่มีคุณภาพ ตรวจสอบที่มาได้ และใช้แรงงานอย่างถูกต้อง

กล่าวโดยสรุป การทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (IUU fishing) หมายถึง การทำการประมงที่ฝ่าฝืน หรือละเมิดกฎหมาย กฎระเบียบ หรือมาตรการในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ทั้งของรัฐเจ้าของแหล่งประมงและตราสารระหว่างประเทศ ในแหล่งประมงใด ๆ หรือการทำการประมงโดยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในการเก็บรวบรวมข้อมูล และรายงานการทำประมง ทั้งกรณีไม่มีการรายงาน หรือรายงานข้อมูลอันเป็นเท็จแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบของรัฐเจ้าของธง รัฐเจ้าของแหล่งประมง และองค์กรจัดการประมงระดับภูมิภาค (RFMO) การทำประมง IUU เกิดขึ้นได้ทั้งจากการทำกิจกรรมประมงของเรือประมงขนาดเล็กที่ทำการประมงบริเวณชายฝั่ง และในน่านน้ำภายใต้เขตอำนาจของรัฐชายฝั่ง ไปจนถึงการทำประมงของเรือประมงขนาดใหญ่ในมหาสมุทร หรือในทะเลหลวง (High Seas) ที่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการขององค์กรจัดการประมงระดับภูมิภาค (RFMO) ในกรณีที่เรือประมงออกไปทำการประมงในเขตน่านน้ำของประเทศอื่น หากมีกิจกรรมการประมงที่มีพฤติกรรมเข้าข่ายดังต่อไปนี้ ก็จะถูกถือว่าเป็นการทำประมง IUU ได้เช่นกัน กล่าวคือ

(1) ลักลอบทำการประมงโดยมิได้รับอนุญาตจากรัฐเจ้าของแหล่งทำการประมง หรือทำการปลอมแปลงใบอนุญาตทำการประมง หรือทำการปลอมแปลงเรือให้เหมือนกับเรือที่ได้รับใบอนุญาตทำการประมง หรือ

(2) ทำการประมงโดยฝ่าฝืนกฎหมาย และกฎระเบียบ ทั้งของรัฐเจ้าของแหล่งทำการประมง และพันธสัญญาระหว่างประเทศ เช่น ใช้เครื่องมือประมงผิดประเภท ทำการประมงนอกพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต หลีกเลี่ยงมาตรการตรวจสอบของรัฐเจ้าของพื้นที่ทำการประมง และกระทำการที่ผิดกฎหมายประมงในประเทศเจ้าของพื้นที่ทำการประมงที่แม้ว่าจะได้รับสัมปทานการทำประมงแล้วก็ตาม

แนวทางการแก้ไขปัญหา

ศูนย์บัญชาการการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.) ภายใต้รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ถูกจัดตั้งขึ้นโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อแก้ไขปัญหาการทำประมงที่ผิดกฎหมายในประเทศไทย อีกทั้งยังมีการจัดตั้งศูนย์ควบคุมการแจ้งเรือเข้า – ออก หรือ port-in-port-out จำนวน 28 แห่งในจังหวัดชายทะเลทั่วประเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจตราและตรวจสอบ รวมถึงควบคุมเรือประมงที่มีระวางบรรทุกมากกว่า 30 ตันกรอส โดยเรือดังกล่าวต้องแจ้งข้อมูล อาทิ รหัสใบอนุญาต ชนิดเครื่องมือจับปลา และข้อมูลลูกเรือแก่ศูนย์ควบคุมภายใน 24 ชั่วโมงก่อนการเข้าหรือออกจากท่าเรือ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ที่ผ่านมา รัฐบาลยังได้เริ่มใช้พระราชบัญญัติการประมงฉบับใหม่ ที่แก้ไขจากฉบับเดิมเมื่อปี 1947 โดยมีการปรับปรุงมาตรการควบคุมเรือเข้า-ออกและมีบทลงโทษผู้กระทำประมงผิดกฎหมายอย่างเด็ดขาดมากขึ้น อาทิ การเพิ่มค่าปรับการประมงผิดกฎหมายเป็น 30 ล้านบาทจากเดิม 2 แสนบาท นอกจากการเคลื่อนไหวของภาครัฐแล้ว ภาคเอกชนและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ยังได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้ง Task Force หรือกลุ่มทำงานเฉพาะกิจขึ้น เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ กลุ่มทำงานเฉพาะกิจประกอบด้วย ผู้ผลิต ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ

องค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร (NGOs) และผู้ค้าปลีกชั้นนำ อาทิ Costco, WM Morrison Supermarkets, Sodexo, เจริญโภคภัณฑ์อาหาร (CPF), ไทยยูเนี่ยนฟู้ดส์ (TUF), องค์กร Oxfam, และ Environmental Justice Foundation (EJF) เป็นต้น โดยผู้ผลิตเหล่านี้ได้ประกาศเลิกทำสัญญาและหยุดซื้อวัตถุดิบจากคู่ค้าที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการประมง 2558 หรือเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวนั้นยังรวมถึงนโยบาย Shrimp Task Force ซึ่งผู้ประกอบการจะลดการใช้ปลาปนจากเรือประมงให้เหลือเพียง 10-20% และหันไปใช้ผลิตภัณฑ์ที่เหลือจากอุตสาหกรรมปลาทูน่าและซูริมีแทน

จากการศึกษาเรื่องหลักสิทธิมนุษยชนกับการพัฒนาสังคมไทย พบว่า ทุกคนมีสถานภาพ และบทบาทของตนเองบุคคลต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องประสานกับสถานภาพของตนเอง นอกจากนี้ทุกคนยังมีสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ต้องปฏิบัติซึ่งกฎหมายจะกำหนดไว้ทุกคนควรให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อจะได้ปกป้องคุ้มครองตนเอง และผู้อื่นให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างสงบสุขประโยชน์ที่ได้รับ คือ

1. ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมสร้างความสามัคคีและรู้จักวางแผนอย่างมีขั้นตอน
2. ประชาชนในสังคมมีการพัฒนาไปใช้ได้ในอนาคต
3. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชนกับการพัฒนาสังคมไทยเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกันในสังคมดังเช่นในปัจจุบัน

ซึ่งรัฐธรรมนูญของไทยฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของหลักสิทธิมนุษยชนในการพัฒนาสังคมไทย โดยมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่ตรวจสอบ และรายงานการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายไทย หรือตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ร่วมลงนาม โดยไม่ได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะมีอายุเท่าไร เพศใด เชื้อชาติใด นับถือศาสนา และภาษาอะไร มีสถานภาพทางกาย หรือ ฐานะใด หากบุคคลอยู่ในพื้นที่ที่ใช้รัฐธรรมนูญย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และมีความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ตลอดจนการตรากฎหมาย การตีความ และการบังคับใช้กฎหมายอาจมีการละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ หากถูกละเมิด หรือ ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนก็สามารถร้องเรียนต่อศาลเพื่อให้ดำเนินคดีได้

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลควรรับรองสิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทยในเรื่องต่างๆ โดยยังคงหลักการไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ควบคู่ไปกับการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะทำให้การใช้สิทธิของประชาชน และการทำหน้าที่ของรัฐ มีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งได้รับการยอมรับจากประชาชนและประชาคมโลกยิ่งขึ้น
2. สำหรับเรื่องการพัฒนาหลักสิทธิมนุษยชนของสังคมไทย ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญได้ตัดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์

จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืน รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองรักษา และส่งเสริมให้ชุมชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีที่กำหนดเป็นหน้าที่รัฐ ผู้เขียนเห็นว่าควรยืนยันกำหนดสิทธิของประชาชนในสังคมไทยไว้ในหมวดสิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามเดิม โดยมีหลักการ และสาระสำคัญไม่ต่ำกว่าที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 และมาตรา 67 เคยรับรองไว้ ดังนี้ มาตรา 66 บุคคลที่รวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือ ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืน มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐ และชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติ และต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

3. ขอบเขตของการพัฒนาสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในเรื่องอื่นๆ ด้วย ดังนั้น เพื่อให้การมีความสมบูรณ์ขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ร่างรัฐธรรมนูญจะต้องรับรองสิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชน เช่น สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย สิทธิที่จะได้รับข้อมูล คำชี้แจงเหตุผลก่อนการอนุญาตโครงการก่อนการอนุญาต หรือ การดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมสุขภาพอนามัยคุณภาพชีวิต หรือ ส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐอันอาจมีผลกระทบต่อสังคมไทย เป็นต้น เช่น สิทธิ เสรีภาพในความเป็นพลเมือง เป็นสิทธิ เสรีภาพเกี่ยวกับการที่สามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐได้ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้การสนองตอบในรูปของบริการสาธารณะ ถือเป็นสิทธิที่จะเรียกขอได้จะรับเอาได้ หรือเป็นสิทธิที่ตามมากับตัวโดยที่ออกขึ้นมาจากความเป็นพลเมืองหรือเป็นราษฎรของรัฐ โดยที่รัฐไม่อาจจะปฏิเสธความรับผิดชอบหรือความช่วยเหลือด้วยการเพิกเฉยไม่กระทำการตอบสนองตามความเรียกร้องต้องการของประชาชนซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองได้ เช่น

สิทธิในการรับการศึกษา (ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49) มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

- สิทธิของผู้บริโภค
- เสรีภาพในการรวมตัวเป็นหมู่คณะ
- สิทธิการรับข้อมูลข่าวสารจากรัฐ
- เสรีภาพการจัดตั้งพรรคการเมือง
- สิทธิการรับบริการสาธารณสุข
- สิทธิการฟ้องหน่วยราชการ
- สิทธิมีส่วนร่วมกับรัฐ
- สิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายและข้อบัญญัติท้องถิ่น
- สิทธิการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

ทั้งนี้ ในการใช้สิทธิเสนอกฎหมายนั้น มีขอบเขตจำกัดเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพตามหมวด 3 การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศชื่อเสียง สิทธิ ในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน และเกี่ยวกับนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับสภาพบังคับของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

จากการวิเคราะห์ถึงสภาพบังคับของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ผู้เขียนได้ข้อสรุปว่า แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีสภาพบังคับทางกฎหมายแล้ว ลำดับต่อมาผู้เขียนจะวิเคราะห์ถึงปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการมีสภาพบังคับของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 75 ที่ว่า “บทบัญญัติในหมวดนี้เป็นเจตจำนงให้รัฐดำเนินการตรากฎหมาย และกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน” ย่อมแสดงอยู่

ในที่ว่าผู้ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐนั้น คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร เพราะมีหน้าที่ในการออกกฎหมาย และบริหารราชการแผ่นดินตามลำดับ ดังนั้น กฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะออกมา หรือ การดำเนินการใดๆ ของฝ่ายบริหารจึงต้องเป็นไปตามที่แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐกำหนดเอาไว้ โดยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารต้องปฏิบัติตามนั้นมีทั้งหมด 9 ส่วนดังนี้คือ

- 1.) แนวนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐ
- 2.) แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน
- 3.) แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม
- 4.) แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม
- 5.) แนวนโยบายด้านการต่างประเทศ

- 6.) แผนนโยบายด้านเศรษฐกิจ
- 7.) แผนนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8.) แผนนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีทางปัญญา และพลังงาน
- 9.) แผนนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ ที่กล่าวว่า เป็นสิทธิที่ประชาชนจะเรียกขอได้ หรือจะรับเอาได้ หรือเป็นสิทธิที่ตามมา กับตัวโดยที่งอกขึ้นมาจากความเป็นพลเมืองของรัฐ เพราะเป็นสิทธิที่ขึ้นอยู่กับความเป็นพลเมืองของรัฐ โดยที่การได้รับความยุติธรรมจากการใช้สิทธิสำคัญกว่าการได้รับประโยชน์จากสิทธิที่เท่ากัน เช่น พลเมือง ที่เด็กได้รับสิทธิการศึกษาภาคบังคับฟรี แต่พลเมืองที่เป็นผู้ใหญ่ได้รับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และ สมัครับเลือกตั้ง ขณะที่พลเมืองที่ด้อยโอกาสจะได้รับสิทธิการสงเคราะห์จากรัฐ ทั้งที่คนปกติทั่วไปไม่ได้ รับสิทธิดังกล่าว

ดังนั้น สิทธิเสรีภาพในความเป็นพลเมืองจึงเป็นสิทธิของพลเมืองที่ไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องได้รับ ประโยชน์เท่ากัน แต่หากเป็นสิทธิอะไรของใครก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบในการสนองตอบต่อ การใช้สิทธินั้น กล่าวคือ พลเมืองที่เป็นเด็กย่อมสามารถเรียกร้องการศึกษาฟรีในภาคบังคับจากรัฐได้ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ก็ย่อมสามารถเรียกร้องการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ ดังนั้น สิทธิเสรีภาพของพลเมือง จึงเป็นสิทธิที่สงวนไว้ให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดหาให้ประชาชน หรือบังคับให้รัฐจะต้องกระทำซึ่งอาจ เรียกสิทธิแบบนี้ได้ว่าเป็นสิทธิที่เป็นปฏิบัติกับรัฐ

4. ในประเด็นเรื่องหลักสิทธิมนุษยชนในการพัฒนาสังคมไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างความปรองดอง ฯลฯ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของรัฐบาลและ เป็นความคาดหวังของภาคส่วนต่างๆ ควรมีการกำหนดเป็นหมวดการปฏิรูปแทนการกำหนดไว้ในบท เฉพาะกาล เพื่อให้เกิดกลไกรวมทั้งวางกรอบการพัฒนาสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และ นำไปสู่การขับเคลื่อนได้อย่างแท้จริง ได้แก่ การสนับสนุนการกระจายอำนาจ และเสริมสร้างความสิทธิ มนุษยชนให้กับ

ประชาชน เพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึง และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อาทิติน น้ำ ป่า โดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวม และเป็นไปโดยสอดคล้องกับการบริหารจัดการใน ระดับชาติ รวมทั้งการได้รับสวัสดิการทางสังคม โอกาสทางการศึกษา และการบริการด้านสาธารณสุขจาก ภาครัฐอย่างเป็นธรรม และทั่วถึง รวมทั้งการปฏิรูปโครงสร้าง และกลไกทางการเมืองให้สามารถเป็นตัวแทน สะท้อนความต้องการ และปัญหาของประชาชน และชุมชนได้อย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของ ภาครัฐโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของประชาชนที่สอดคล้อง และสอดคล้องกับประโยชน์ของส่วนรวม ส่งเสริม การพูดคุยระหว่างกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสิทธิมนุษยชน ในเรื่องหลักการ เป้าหมาย และรูปแบบการ กระจายอำนาจที่เหมาะสมบนพื้นฐานความเป็นพหุสังคมของสังคมไทย ที่อยู่ภายใต้เจตนารมณ์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำลังดำเนินการออกเสียง ประชาชาติเพื่อให้มีผลบังคับใช้และเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับ ไม่ใช่เป็นเงื่อนไขของการนำไปสู่การ ความขัดแย้งทางการเมือง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศ. 2553. "ประมวลความตกลง อนุสัญญาาระหว่างประเทศและหลักสากล เกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีหรือให้การสนับสนุน", กระทรวงการต่างประเทศ : กรุงเทพฯ.
- กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา. 2550. "รายงานการปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศต่างๆ ประจำปี พ.ศ. 2549" กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย : กรุงเทพฯ.
- กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม. 2551. "กรรมกรอ้อมน้อยและปัญหาสิทธิมนุษยชน", กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม: กรุงเทพฯ.
- โกศล โสภาคย์วิจิตร. 2550. "การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศ", คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ, 2550.
- โครงการศึกษาทางเลือกเพื่อการพัฒนา. 2559. "สิทธิมนุษยชนกับการพัฒนาสังคม" เอกสารประกอบการสัมมนา จัดโดยโครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม, ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ คณะกรรมการประสานงานองค์การสิทธิมนุษยชน 6 กันยายน พ.ศ. 2559.
- จอห์น (John Stuart Mill). 2530. "ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพ", สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติจัดแปลและจัดพิมพ์: กรุงเทพฯ.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2541. ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. 2541. ทฤษฎีและแนวคิด เศรษฐกิจชุมชนชาวนา, โครงการวิถีทรรศน์ ชุดภูมิปัญญา ลำดับที่ 7, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย: กรุงเทพฯ.
- เฉลิมเกียรติ ผินवल. 2530. ปรัชญาสิทธิมนุษยชน และพันธกรณีในสังคมไทย, กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, กรุงเทพฯ.
- ชัชชัย คุ่มทวีพร. 2540. จริยศาสตร์:ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม, สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, กรุงเทพฯ.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2540. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่/ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ, กรุงเทพฯ :ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ชไมพรรณ สุวดี. 2532. บทบาทสถานภาพขององค์กรสิทธิมนุษยชนในการเมืองไทย, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทองใบ ทองเปาด์. 2530. สิทธิมนุษยชน : สิทธิเสรีภาพพื้นฐานของมนุษย์ชน 12 ข้อ สิทธิของพลเมืองในคดีอาญา, โรงพิมพ์ปากเพรียวการช่าง 2 : สระบุรี.
- ณัฐกร ศรีแก้ว. 2541. กลไกสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยในรอบ 50 ปี (ฉบับร่าง), สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน และคณะทำงานไทยเพื่อจัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคอาเซียน.
- นพนธิ สุริยะ. 2537. สิทธิมนุษยชน (แก้ไขเพิ่มเติม), สำนักพิมพ์วิญญูชน : กรุงเทพฯ.

- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. 2538. "กลุ่มเศรษฐกิจของชาวบ้าน : ความสำเร็จและการอยู่รอด". รายงานประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2538. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 9-10 ธันวาคม.
- บันลือ คงจันทร์. 2533. สิทธิประชาชนทั่วไป, สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน(สสส.) : กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ธนชัยเศรษฐวุฒิ. 2550. บทวิเคราะห์ความรุนแรงของสถานการณ์ความปลอดภัยในสถานประกอบการ บทเรียนจากเพลิงนรกเคเดอร์ ถึงรอยेल จอมเทียน. ใน มูลนิธิอารมณ์พงศ์พจน์. คนปลอดภัยต้องมาก่อน , หน้า 1-30. กรุงเทพมหานคร : จัดพิมพ์โดยมูลนิธิอารมณ์ พงศ์พจน์, 2550.
- พจนา จันทรสันติ(แปล). 2550. หลักการสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย หลักการของประชาชน (Asian Human Rights Commission Asian Legal Resource Centre) ประกาศ ณ เมืองกวางจู เกาหลีใต้ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2550.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. 2530. สัมมนาสิทธิมนุษยชนและสิทธิเพื่อปวงชน: พิจารณาจากสังคมไทย (เอกสาร), สมาคมสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา : กรุงเทพฯ.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม, เอกสารประกอบการฝึกอบรม. 2530. สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา : สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย, กรุงเทพฯ.
- มาลี พงษ์พงศาวดี และอัญมณี บุรกานนท์. สถานการณ์ทั่วไปทางสิทธิมนุษยชนของเยาวชนในประเทศไทย, สถาบันไทยคดีศึกษา คณะนิติศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- ประวัติกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กในประเทศอังกฤษและสิทธิทางด้านแรงงาน : ปัจจัยพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพฯ, ม.ป.ป.
- มาลี พงษ์พงศาวดี และสุดารัตน์ ศุภพิพัฒน์. การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากสตรีไทย กับปัญหาสิทธิมนุษยชน, สถาบันไทยคดีศึกษา และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- วีระพล สุวรรณนันต์ และจตุพร วงษ์ทองสรรค์. สิทธิมนุษยชน : สิทธิผู้บริโภค, สถาบันไทยคดีศึกษา คณะนิติศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ : กรุงเทพฯ.
- ศราววุฒิ ประทุมราช และสุรัสวดี หุ่นพยนต์. 2551. สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสังคมไทยในรอบ 50 ปี, สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน.
- สถาบันกลางช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย.2550. สรุปผลการสัมมนาเรื่อง การให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายกับงานส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย จัดโดย สภาผู้แทนราษฎร ศูนย์นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันกลางช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.) หนังสือพิมพ์มติชน 21-23

เสนห์ จามริก และจตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร(บก.). 2551. พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ,
สมาคมนิติศาสตร์แห่งประเทศไทย: กรุงเทพฯ.

อิสรา ทายาททัย. สถานการณ์สิทธิมนุษยชนปี 2557 (เอกสาร), กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม(กศส.):
กรุงเทพฯ.

เอกสารอ้างอิง ภาษาอังกฤษ

American Anthropology Association.1999, "Declaration on Anthropology and Human Rights", www.ameranthassn.org/chrdecl.htm.

Bromley, Daniel. 1992, Making the Commons Work. San Francisco: ICS.

Ciriacy-Wantrup, S.V., and R.C.Bishop. 1975. "Common Property" as a Concept in Natural Resources Policy, *Natural Resources Journal* 15(4):713-27.

Cladis, S. Mark. 1992. A Communitarian defense of Liberalism, Emile Durkheim and contemporary social theory, Stanford University press, California.

Gustavo Esteva and Madhu Suri Prakash 1998, Grassroots Post-Modernism: Remaking the soil of cultures, ZED books.

Hirsch, Phillip. 1989. "Forests, Forest Reserve, and Forest Land in Thailand," *The Geographical Journal*. "The State in the Village: Case of Ban Mai," in *The Ecologist*, 23/6:205-211.

Howard, E. Rhoda.1992. Dignity, Community, and Human Rights, *Human Rights in Cross-Cultural Perspectives: A Quest for Consensus*, Edited by Abdullani An-Na'im, University of Pennsylvania Press.

Kunstadter, Peter, E.C. Chapman and Sanga Sabhasri (eds). 1978. *Farmers in the forest: Economic Development and marginal Agriculture in Northern Thailand*. Honolulu: The East-West Center.

McDonald, Michael. 1992. Should Communities Have Rights? Reflections on Liberal Individualism, *Human Rights in Cross-Cultural Perspectives: A Quest for Consensus*, Edited by Abdullani An-Na'im, University of Pennsylvania Press.

Ostrom, E. 1991. *Governing the Commons: the Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge University Press.

Scott, J.C. 1976. *The Moral Economy of the Peasant: Rebellion and subsistence in Southeast Asia*, New Haven: Yale University Press.